STUDIJNÍ TEXT alá UČEBNICE ☺

LUCEMBURKOVÉ – VÁCLAV IV.

VÁCLAV IV.

CÍL: Uvědomit si, které problémy doprovázely vládu Václava IV.

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 40. díl Václav IV.)

Byl synem Karla IV. a Anny Svídnické. Jeho budoucnost byla od raného dětství pevně v rukou jeho otce. **Již ve dvou letech ho Karel IV. nechal korunovat českým králem a v patnácti letech zvolit římsko-německým králem.** Václav se od mládí účastnil sněmů a jednání a byl připravován na roli panovníka. Samostatné vlády se ujal pro smrti svého otce v sedmnácti letech, avšak ačkoliv byl na svou roli dlouho připravován, tak v něm tato výchova zanechala spíše **odpor k vladařským povinnostem.**

Ani situace v Evropě mu pozici na trůnu neulehčila. Poté, co Václav usedl na trůn, se zemí prohnala **morová epidemie**. V tu dobu takého došlo **k papežskému schizmatu**, kdy byli zvoleni dva papeži (jen sídlil v Říme a druhý v Avignonu). Od Václava, českého a římsko-německého krále, se čekalo, že situaci nějak bude řešit. On se místo toho **stáhl do ústraní a na politiku rezignoval**. Často raději trávil čas zábavou s přáteli nebo pobýval na svých hradech a věnoval se lovu.

(**Zajímavost**: Václav IV. byl **dvakrát ženatý**. Poprvé v 9 letech s Johanou Bavorskou, která však o šest let později zemřela na Karlštejně za nevyjasněných okolností. Jeho druhou ženou byla Žofie Bavorská, která byla obdivovatelkou Jana Husa. Obě manželství zůstala **bezdětná**.)

1) Václav IV. a šlechta

Václav se obklopoval nižšími šlechtici, kterým svěřoval vysoké úřady v zemi. To se nelíbilo **vyšší šlechtě, která tak přicházela o moc a postavení v zemi**. Začala proto vyjednávat s Václavovým schopnějším nevlastním bratrem Zikmundem, který měl Václava na trůnu nahradit. Václav nakonec český trůn uhájil, ale **svému bratrovi přenechal vládu ve Svaté říši římské**.

2) Johánek z Pomuku

Do sporů se Václav dostal i s pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna. Ten krále káral za jeho nezodpovědný život a postoj k papežskému schizmatu. Václav začal zasahovat do církevních záležitostí arcibiskupa a jejich **spor skončil umučení Johánka z Pomuku**.

3) Závěr vlády

V Čechách v té době začalo **působit několik reformních kazatelů**. Nejvýznamnějším z nich byl **Jan Hus**, který si z počátku získal podporu i samotného krále. Po smrti Jana Husa se situace v Praze vyhrocovala a **po prvních husitských nepokojích zemřel i král Václav**. Jelikož neměl žádné potomky, **na trůn měl nastoupit jeho bratr Zikmund**. Jeho cesta k vládě byla však přerušena husitskými válkami.

Johánek z Pomuku (sv. Jan Nepomucký) Byl na příkaz krále Václava IV. vyslýchána a následkem mučení při výslechu zemřel. Jeho mrtvé tělo bylo svrženo z Karlova mostu do Vltavy (proto lze jeho sochy vidět na mostech). Podle legendy se té noci objevilo nad řekou 5 hvězd, které jsou dodnes umísťovány kolem hlavy světce. Podle jiné legendy byl zpovědníkem královny Žofie a zemřel kvůli tomu, že nechtěl vyzradit její zpovědní tajemství.

STUDIJNÍ TEST alá UČEBNICE 😊

HUSITSTVÍ

Počátky reformního hnutí

Konec 14. století přinesl **mnoho náboženských problémů**. Jedním z nich bylo **zvolení dvou papežů** najednou, dalším bych **přepychový život vyšších duchovních**, které příliš nezajímalo jejich poslání a starost o věřící. Proto se stále častěji **začaly objevovat názory, které současný stav církve kritizovaly a volaly po jeho nápravě**. Na české reformátory měl velký vliv anglický kazatel **JAN VIKLEF**, jeho názory kolovaly na české univerzitě a ovlivnily názory českého reformátora **Jana Husa**.

JAN HUS

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 42. díl Jan Hus)

Mistr Jan Hus působil na pražské univerzitě od konce 14. století, od roku 1402 pak **kázal v BETLÉMSKÉ KAPLI**, kde předával své názory veřejnosti v češtině. **Ve svých kázáních kritizoval chování církve**. Zpočátku byl Janu Husovi nakloněn i král Václav IV., ovšem jen do doby, než **začal Jan Hus kritizovat prodej odpustků**, ze kterého králi plynuly peněžní příjmy. Do sporů se dostal i s pražským arcibiskupem, který mu zakázal kázat v Betlémské kapli. Jan Hus toto nařízení neuposlechl, **byl dán do klatby a nad Prahou byl vyhlášen interdikt** (= církevní trest, kdy jsou na určitém území zakázány církevní obřady např. bohoslužby, křtiny, svatby,…) Jan Hus z Prahy odešel a pobýval u svých známých na venkově, např. na Kozím hrádku, či na hradě Krakovec. Zde ho zastihlo **pozvání od císaře Zikmunda Lucemburského na CÍRKEVNÍ KONCIL V KOSTNICI**, který měl vyřešit papežské schizma a další církevní problémy.

Betlémská kaple

Kostnický koncil

(VIDEO: SLAVNÉ DNY: Den, kdy byl upálen Jan Hus https://www.televizeseznam.cz/video/slavnedny/den-kdy-byl-upalen-jan-hus-6-cervenec-152327)

Jan Hus byl pozván na slyšení před koncilem, kde se měl vyjádřit k těm částem svého učení, které byly církví označovány jako kacířské. Na cestu do Kostnice dostal **Hus od Zikmunda GLEJT**, který mu zaručoval **bezpečnou cestu do Kostnice**. Církevní koncil neumožnil Janu Husovi obhájit své učení, ale pouze trval na odvolání jeho názorů. Jelikož to Jan Hus odmítl, **byl 6. ČERVENCE 1415 V KOSTNICI UPÁLEN** a jeho popel byl vhozen do řeky Rýn.

Jan Hus, filmové zpracování z roku 2015

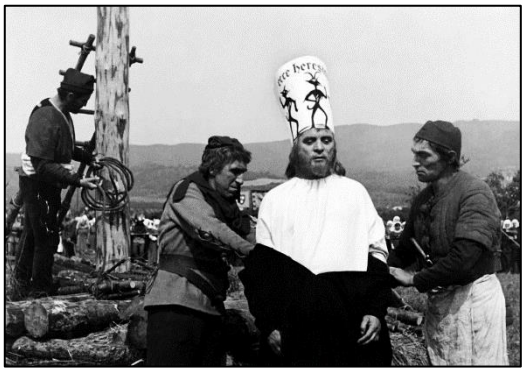

Jan Hus, filmové zpracování z roku 1954

POČÁTKY HUSITSKÉHO HNUTÍ

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 43. díl Husité v boji za pravdu)

Zprávy o upálení Mistra Jana Husa vzbudily v Čechách velkou nevoli. Proti rozhodnutí koncilu se postavila česká a moravská šlechta. Počet příznivců Jana Husa – **HUSITŮ** – stále narůstal.

Situace se vyhrotila **v roce 1419**, kdy ozbrojený dav vedený husitským kazatelem Janem Želivským vtrhl na Novoměstskou radnici a z oken vyházel konšely, kteří byli proti husitům. Tato událost, která vešla do dějiny jako **PRVNÍ PRAŽSKÁ DEFENESTRACE** (=vyhození z okna), otřásla se šedesátiletým králem Václavem IV. natolik, že nedlouho po ní zemřel.

PRVNÍ PRAŽSKÁ DEFENESTRACE (30.července 1419), Novoměstská radnice

Novým **králem se měl stát Zikmund Lucemburský**, který však proti husitům vyhlásil křížovou výpravu a stal se tak pro husitskou šlechtu a představitel Prahy naprosto nepřijatelným. Zikmund přitáhl se svým vojskem do Čech, ale byl husity **v roce 1420 na hoře Vítkov poražen**. Z Čech sice odtáhl, ale svého nároku na trůn se nevzdal a před svým odjezdem se v katedrále sv. Víta nechal korunovat českým králem.

HUSITSKÝ PROGRAM

Poté, co byl Zikmund odmítnut jako český král, byla v Čechách **ustanovena DVACETIČLENNÁ VLÁDA** (složená ze zástupců měst, vyšší a nižší šlechty). Vláda vytvořila **HUSITSKÝ PROGRAM – tzv. 4 PRAŽSKÉ ARTIKULY**, které byly v roce 1421 v Čáslavi přijaty jako zákon:

- **1) Přijímání podobojí** = přijímání chleba a vína při bohoslužbě *(chléb a víno symbolizoval tělo a krev Ježíše a před husitskou revolucí přijímali běžní lidé jen chléb a víno bylo výsadou kněží).* Husité v **přijímání podobojí viděli rovnost lidí před bohem**, a proto i oni začali přijímat z kalicha víno. **KALICH se stal symbolem husitům**, proto se jim také říkalo **KALIŠNÍCI**.
- **2) Svoboda kázání**
- **3) Trestání smrtelných hříchů** (u všech lidí stejně bez rozdílu postavení ve společnosti)
- **4) Konec světského panování kněží** (církvi měl být zabaven majetek a měla být zbavena světské moci)

Kalich – symbol husitů

Husité se nescházeli jen v kostelích, jejich kněží kázali i v přírodě, často na vyvýšených místech, či na horách. Mnoho lidí věřilo, že přichází konec světa a že zachráněni budou jen ti, kteří budou shromážděni na horách či v jednom z pěti husitských měst (Plzeň, Klatovy, Louny, Slaný, Žatec). Část husitů si **založila nové město – TÁBOR**, kde žili dle biblických zákonů a bez soukromého majetku.

***(Zajímavost**: Město TÁBOR bylo založeno jihočeskými husity v roce 1420. Všichni lidé si zde měli být rovni a měli žít prostým životem. Proto při příchodu do města odevzdávali přebytečný majetek do kádí na náměstí. Ve městě působilo mnoho kazatelů. Řízením města byli pověřeni 4 hejtmani, kteří také měli na starost jeho obranu.)*

***JAN ŽIŽKA** se stal vojenským vůdcem táboritů a jedním ze 4 hejtmanů. Vytvořil dobře fungující armádu, která využívala taktiky vozové hradby. Pro potřeby armády sestavil vojenský řád. Jednooký Jan Žižka přišel při obléhání hradu Rábí v roce 1421 o druhé oko a byl zcela slepý. I nadále však velel husitským vojskům. Zemřel v roce 1424.*

HUSITÉ

Ne všichni obyvatelé království se přidali k husitskému hnutí. **Husité získali přívržence v Čechách, zbytek Zemí koruny české zůstal věrný králi Zikmundovi a katolictví**. V Čechách navíc vzniklo **NĚKOLIK husitských svazů**, které se v názorech lišily a pohromadě je držela jen obrana země proti křižáckým vojskům. (Nejznámější svazy: **TÁBORITÉ**, **OREBITÉ**, ti se po smrti Jana Žižky začali nazývat **SIROTCI**, a **PRAŽANÉ**.)

PRŮBĚH HUSITSKÝCH BOJŮ

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 44. díl Husité proti všem)

1) Významné bitvy

Co Čech bylo v průběhu husitských válek posláno králem Zikmundem či papežem **několik křížových výprav**. V čele husitských polních vojsk stál **JAN ŽIŽKA**, jehož **taktika vozové hradby** byla proti křižákům velice účinná. Ačkoliv husitští vojáci neměli žádné vojenské zkušenosti, jejich odhodlání a odlišná taktika vedení boje nad křižáky, opakovaně vítězili.

Vítězství husité slavili v například **v roce 1420 v bitvě u Sudoměře nebo na Vítkově**, v **roce 1424 u Přibyslavi**, kde při jejím obléhání zemřel Jan Žižka. Po Žižkově smrti převzal vedení polních vojsk **PROKOP HOLÝ**, který zvítězil v bitvě u **Ústí nad Labem v roce 1426**. V roce **1431 došlo k bitvě u Domažlic**, ke které v podstatě nedošlo neboť křižácké vojsko se dalo na útěk ještě před příchodem husitů, když slyšelo jejich ***chorál – KTOŽ JSÚ BOŽÍ BOJOVNÍCI***.

VIDEO – Ktož jsú boží bojovníci ***https://www.youtube.com/watch?v=elskCac9wSI***

2) Spanilé jízdy

Husitská vojska dobývala kláštery, města a hrady v Čechách, která zůstala věrná králi Zikmundovi. Husité také často mířili pro zásoby i peníze za hranice českého království. Cílem těchto SPANILÝCH JÍZD bylo získat zásoby a šířit husitské myšlenky.

Bitva u Sudoměře - https://www.youtube.com/watch?v=bskuqjb1zN8

KONEC HUSITSKÝCH BOJŮ

Po opakovaných porážkách začala katolická strana s husity jednat. **Obě strany se sešly v roce 1433 na církevním koncilu z Basileji**. Zástupci husitů v čele s Prokopem Holým zde jednali o svém programu (Čtyřech pražských artikulech). Avšak po návratu do Čech se ukázaly rozdíly mezi samotnými husity. Někteří si přáli mír a ukončení bojů druzí chtěli v bojích pokračovat a prosadit celý husitský program.

Nakonec se obě strany husitů střetly v roce 1434 v bitvě u Lipan, kde zvítězili ti husité, kteří nechtěli v bojích pokračovat. Výsledkem mírových jednání byla tzv. **BASILEJSKÁ KOMPAKTÁTA**, která povolovala husitům přijímání podobojí, husité naopak museli souhlasit s nástupem Zikmunda Lucemburského na český trůn. Král Zikmund setrval na českém trůnu velmi krátce, v roce 1437 zemřel ve Znojmě.

Zikmund Lucemburský byl synem Karla IV. a Alžběty Pomořanské. V českých dějinách si nevybudoval příliš dobrou pověst kvůli bojům s husity. Ve skutečnosti šlo o velmi schopného panovníka, který byl velmi podobný svému otci. Nejprve se stal **králem uherským**, později **králem Svaté říše římské**, a nakonec byl v Římě **korunován na císaře**. Byl schopný diplomat a vyřešil papežské schizma. Přezdívalo se mu „liška ryšavá“.

HUSITSKÉ ZBRANĚ, VOJENSTVÍ A TAKTIKA

1) Zbraně

Husité používali **velké množství zbraní**. Mnoho z nich bylo vyráběno **úpravou běžného zemědělského nářadí**, protože právě s ním uměli husitští vojáci zacházet lépe než třeba s mečem. Zemědělské nářadí bylo opatřeno různými **hroty a bodáky**. Husité byli také prvními, kteří používali v bitvách střelné zbraně.

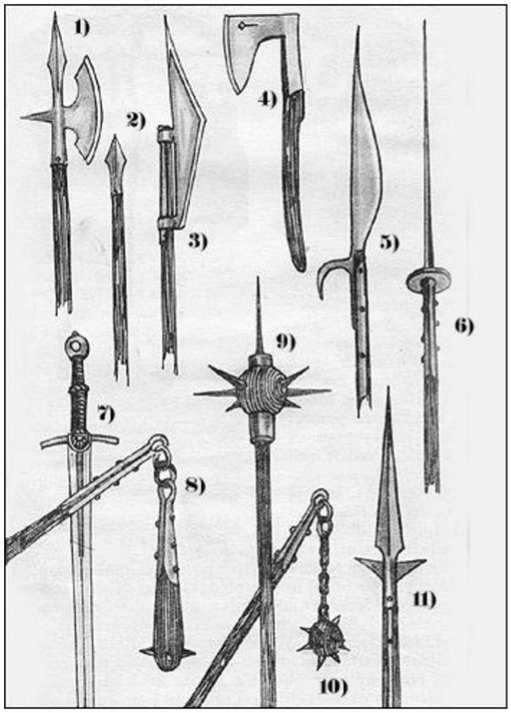

- *1) halapartna,2) kopí,*
- *3) sudlice,4) sekyra,*
- *5) sudlice, 6) šídlo, 7) meč, 8) cep,*
- *9) kropáč, 10) řemdih, 11) sudlice ušatá*

TARASNICE

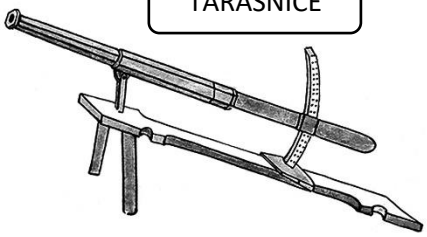

PALCÁT

HOUFNICE

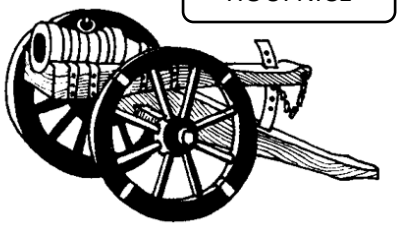

Štít - PAVÉZA

2) Vozová hradba
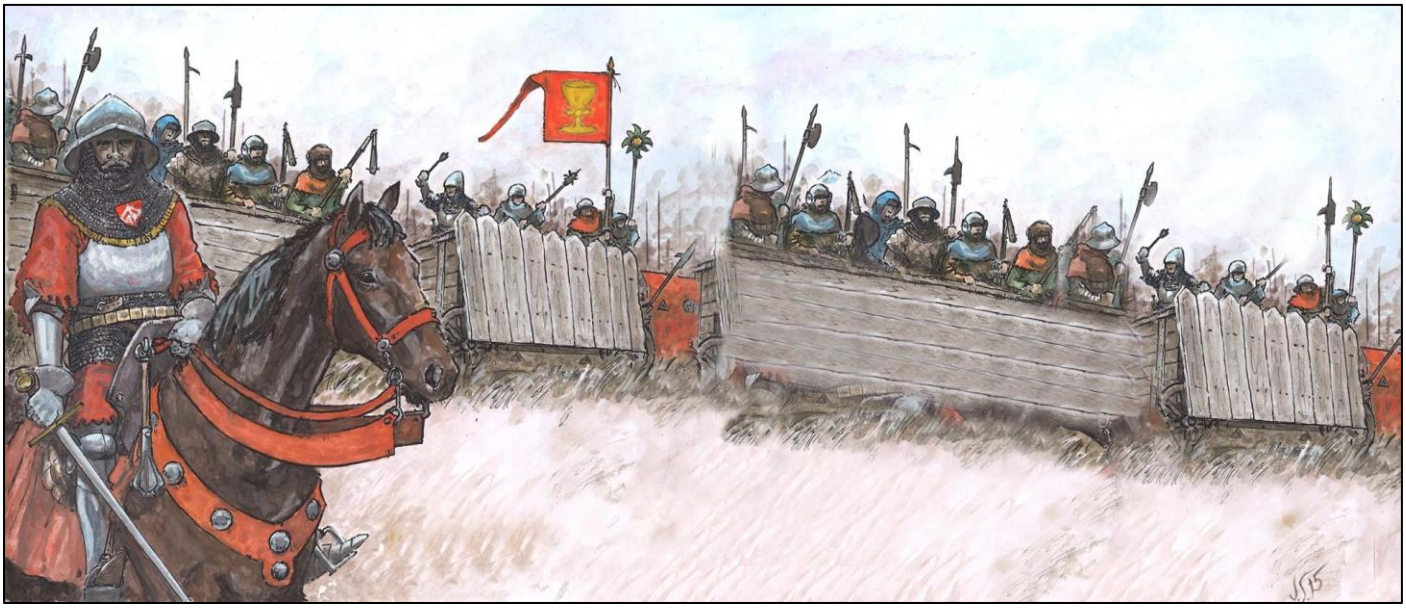
Husitská bojová taktika spočívala v tzv. vozové hradbě. Husité si své vozy vozili vždy s sebou a v případě, že se přiblížil nepřítel, **vybrali si vhodné místo** (nejlépe výše položené), kde si *postavili vozy tzv. kolo na kolo*, aby nevznikla ani skulinka. Na vozech za nimi byli připraveni **bojovníci se zbraněmi**. Mezi některými vozy byly připraveny i palné zbraně – houfnice a tarasnice. Jejich střelci se schovali za velké štíty – tarasy či pavézy. Takto vzniklou hradbu z vozů musel nepřítel složitě dobývat. **Hradba sloužila k obraně ne k útoku**.